

Sygn. akt I C 176/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Szczecin 29 września 2023 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Katarzyna Krasny

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2023 r. w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G.

przeciwko K. N., A. N., B. N. i R. N.

o zapłatę

I oddała powództwo,

II ustala, że koszty postępowania w całości ponosi powód Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G., przy czym ich szczegółowe wyliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

SSO Katarzyna Krasny

Sygn.akt I C 176/23

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 3 stycznia 2023 r. Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. wniósł o zasądzenie in solidum od pozwanych K. N., A. N., B. N. i R. N. na rzecz powoda kwoty 81.027,04 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 17 grudnia 2022 r. do dnia zapłaty, na którą składają się:

a) kwota 116,27 zł, z tytułu zwrotu kapitału udostępnionego pozwany na podstawie Umowy (...) o numerze (...) zawartej z (...) Bankiem S.A. z siedzibą w G., którego Bank jest następcą prawnym (dalej również jako "Umowa Kredytu"); oraz

b) kwota 80 910,77 zł, z tytułu zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia w postaci korzystania przez pozwanych z kapitału udostępnionego na podstawie Umowy Kredytu w okresie od dnia wypłaty kredytu (maj 2007 r.) do czerwca 2019 r. łącznie.

- z zastrzeżeniem, że zapłata należności przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego do wysokości dokonanej zapłaty.

Nadto w pozwie złożono wnioski o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, z uwzględnieniem uiszczonych odpłat skarbowych od złożonych dokumentów pełnomocnictw.

W odpowiedzi na pozew z dnia 14 lutego 2023 r. (k. 213-223) pozwani przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy podnieśli zarzut spełnienia dochodzonego przez powódkę świadczenia dotyczącego zwrotu wypłaconego kapitału kredytu w wysokości 116,27 zł powołując się na fakt złożenia w piśmie z dnia 29.03.2022 r. oświadczenia o potrąceniu

roszczeń kredytobiorcy wobec banku wynikających z nieważności spornej umowy kredytu z roszczeniem banku dotyczącym zwrotu kapitału kredytu.

Z ostrożności procesowej pozwani podnieśli jeszcze zarzut potrącenia dochodzonej przez powódkę kwoty tytułem zwrotu kapitału (116,27 zł) z wymagalnymi roszczeniami strony pozwanej w łącznej wysokości 284.420,50 zł.

Kolejni pozwani wnieśli o oddalenie powództwa dotyczącego zapłaty z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w postaci korzystania przez pozwanych z kapitału udostępnionego na podstawie umowy kredytu wynagrodzenia (żądanie z punktu 1 lit. b petitum pozwu) z uwagi na jego bezzasadność.

W przedmiocie kosztów procesu strona pozwana wniosła o zasądzenie od strony powodowej na swoją rzecz kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Pismem z dnia 19 czerwca 2023 r. (k. 280-283) powód dokonał modyfikacji powództwa poprzez rozszerzenia żądania głównego oraz dodanie roszczenia ewentualnego.

(...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd roszczenia wskazanego w pkt 1.b) petitum pozwu dnia 27 grudnia 2022 r., tj. w przypadku bezpodstawnego wzbogacenia związanego z korzystaniem przez pozwanych z kapitału udostępnionego na podstawie Umowy Kredytu w okresie od dnia wypłaty kredytu tj. od maja 2007 r. do czerwca 2019 r. wniósł ewentualnie o:

1. zmianę wysokości świadczenia nienależnego, którego zwrot przysługuje powodowi od pozwanych K. N., A. N., B. N. i R. N. w związku z oddaniem do dyspozycji kapitału na mocy Umowy Kredytu, poprzez dokonanie sądowej waloryzacji należnej powodowi kwoty w ten sposób, że oprócz roszczenia o zwrot kapitału powodowi przysługuje dodatkowe świadczenie w postaci kwoty 142.272,89 PLN wynikającej z istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza;

2. zasądzenie od K. N., A. N., B. N. i R. N. in solidum na rzecz powoda kwoty 142.272,89 PLN wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia po dniu doręczenia pozwanemu pozwu z dnia 27 grudnia 2022 r. do dnia zapłaty, stanowiącej dodatkową kwotę, o którą należy zwaloryzować roszczenie o zwrot kapitału oddanego pozwanemu do dyspozycji na mocy Umowy Kredytu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Dnia 23 maja 2007 r. K. N., A. N., B. N. i R. N. zawarli z (...) Bankiem S.A. umowę kredytu nr (...).

Poza wnioskującymi pierwotnie K. N. i A. N. do umowy przystąpili również rodzice A. N.. Bez udziału tych współkredytobiorców niemożliwe było uzyskanie przez K. i A. N. finansowania.

Cel kredytu został oznaczony w dwojaki sposób. Po pierwsze kwota 237.400 zł miała na celu sfinansowanie części kosztów budowy domu mieszkalnego dla K. N. i A. N.. Pozostała część miała zaspokoić zadłużenie K. N. i A. N. powstałe w związku z zaciągnięciem pożyczki zakładowej (§1 ust. 2 umowy).

Łączna suma kapitału wyrażona w walucie krajowej wyniosła 248.503,50 zł. Kwota przekazanego pozwanym wyniosła zaś 241.300 zł. Pozostałe 7.003,50 zł zostało automatycznie pobrane przez Kredytodawcę tytułem prowizji oraz kosztów opłaty sądowej należnej za wpis hipoteki.

Zgodnie z warunkami umowy kwota kapitału w dniu wypłaty została przeliczona do waluty CHF z zastosowaniem kursu kupna CHF określonego w bankowej tabeli kursów. Bank kurs waluty obliczał według reguły kurs kupca wg. NBP – marża.

Marża banku była wartością zmienną, ustalaną jako różnica między średnim kursem CHF ogłoszonym w tabeli kursów średnich NBP w przedostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonej marży, a

średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży banków: (...) S.A., (...) S.A., (...) Bank (...) S.A., Bank (...) S.A. oraz Bank (...) S.A., na ostatni dzień miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż.

Oprocentowanie kredytu ustalono jako zmienne - marża banku w wysokości 2,44% + aktualny indeks L3. Na dzień sporządzania umowy wynosiło 6,130% w skali roku.

Splata zobowiązania została rozłożona w czasie na 336 rat kapitałowo – odsetkowych, płatnych raz w miesiącu (§1 ust. 5 i §10 umowy).

Wysokość poszczególnych rat kredytu ustalana była w walucie obcej (CHF), a następnie przeliczana na PLN po kursie sprzedaży franka szwajcarskiego ustalonego w bankowej tabeli kursów. Kurs sprzedaży waluty przyjmowany przez pozwanego był ustalany jako kurs sprzedaży publikowany przez NBP + marża.

Umowa nie przewidywała możliwości dokonywania spłaty rat kredytu w walucie CHF.

Dowód:

- umowa kredytu k. 31-42.

Na mocy aneksu z lipca 2008 r. podwyższono kwotę przyznanego kredytu o 14.500,00 zł.

Dowód:

- aneks z dnia 01.07.2008 r. k. 43-44.

Kredyt powyższy został pozwanym wypłacony w 10 transzach płatnych w okresie od 25 maja 2007 r. do 08 lipca 2008 r. w łącznej sumie 255.799,98 zł.

Dowód:

- wniosek o wypłatę k. 124, 126, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 140, 142,

- potwierdzenie realizacji wypłaty transzy kredytu k. 125, 127, 129,131,133,135,137,139,141, 143,

- zestawienie transakcji na rachunku służącym do obsługi kredytu k. 144-148,

- historia rachunku kredytowego k. 149-155.

Suma wpłat kredytobiorcy do dnia 20.03.2020 r. wyniosła 277.683,71 zł.

Dowód:

- zestawienie transakcji na rachunku służącym do obsługi kredytu k. 144-148,

- historia rachunku kredytowego k. 149-155,

- zestawienie za okres od 25/05/2007 r. do 20/03/2020 r. k. 226-228.

Na przełomie lutego i marca 2020 r. pozwani, po konsultacji z radcą prawnym, powzięli wiedzę o tym, że w umowie zawartej przez nich z Bankiem (...) S.A. zawarte są postanowienia niedozwolone skutkujące nieważnością całego kontraktu.

Wobec powyższego postanowili wywiedź powództwo do Sądu o ustalenie nieważności zawartej przez nich umowy kredytu.

Dowód:

- pozew o ustalenie nieważności umowy i zapłatę k. 45-48,
- zeznania pozwanego A. N. k. 288-288 v,
- zeznania pozwanej K. N. k. 288v,
- zeznania pozwanej B. N. k. 288v,
- zeznania pozwanego R. N. k. 288v.

Pismem z dnia z dnia 15.04.2020 r. K. N., A. N., B. N. i R. N. wezwali Bank (...) S.A. z siedzibą w G. do zapłaty 277.683,71 zł w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania.

Powódka odebrała bowiem wezwanie do zapłaty w dniu 20.04.2020 r.

Dowód:

- wezwanie do zapłaty z dnia 15/04/2020 r. k. 229-231,
- potwierdzenie doręczenia k. 232.

Pismami z dnia 07.03.2022 r. powódka skierowała do pozwanego A. N. i pozwanej K. N. oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania.

Pisma zostały odebrane w dniu 10.03.2022 r.

Dowód:

- oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania k. 233-234, 235-236.

Następnie, pismem z dnia 29.03.2022 r. kredytobiorcy, złożyli oświadczenie o potrąceniu części przysługujących im wierzytelności wobec banku w wysokości 285.618,90 zł, na które składały się:

a) w pierwszej kolejności kwota w wysokości 29.818,92 zł stanowiąca sumę odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 255.799,98 zł za okres od dnia 28.04.2020 r. (tj. dnia wymagalności roszczenia kredytobiorców o zapłatę kwoty 255.799,98 zł) do dnia 29.03.2022 r. (wierzytelność nieobjęta żądaniem pozwu w sprawie z powództwa kredytobiorców na chwilę składania oświadczenia o potrąceniu toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Szczecinie, sygn. I ACa 843/21);

b) w drugiej kolejności kwota w wysokości 255.799,98 zł, stanowiąca część wpłat uiszczonych przez kredytobiorców na rzecz Banku (...) S.A. do dnia 20.03.2020 r. tytułem spłaty kredytu nr (...) (wierzytelność nieobjęta żądaniem pozwu w sprawie z powództwa kredytobiorców na chwilę składania oświadczenia o potrąceniu toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Szczecinie, sygn. I ACa 843/21),

z wierzytelnością powódki o zapłatę kwoty kapitału kredytu w wysokości 255.799,98 zł.

Powyższa korespondencja została doręczona adresatowi dnia 31 marca 2022 r.

Dowód:

- oświadczenie o potrąceniu k. 237-239,
- potwierdzenie doręczenia k. 240-241.

Wyrokiem z dnia 23 września 2021 roku Okręgowy w Szczecinie I Wydział Cywilny stwierdził, że umowa kredytu numer (...) z dnia 23 maja 2007 roku łącząca K. N., A. N., B. N., R. N. oraz Bank (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w G. jest nieważna.

Wyrok w powyższym kształcie został utrzymany po przeprowadzeniu postępowania apelacyjnego przed Sądem Apelacyjnym w Szczecinie.

Dowód:

- wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie w sprawie I C 586/20 z uzasadnieniem k. 49-74,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie w sprawie I ACa 843/21 z uzasadnieniem k. 75-123.

Dnia 03 listopada 2022 r. powód wystosował do pozwanych (do każdego z osobna) wezwanie do zapłaty kwoty 336.710,75 zł na którą to kwotę składają się:

1. kwota 255.799,98 zł odpowiadająca wysokości udostępnionego przez Bank w PLN kapitału na podstawie Umowy Kredytu oraz
2. kwota 80.910,77 zł stanowiąca równowartość korzyści majątkowej uzyskanej przez Pana kosztem Banku na skutek bezpodstawnego korzystania z kapitału kredytu udostępnionego przez Bank na podstawie Umowy Kredytu w okresie od maja 2007 r. do czerwca 2019 r. łącznie.

Termin spełnienia świadczenia oznaczono na 30 dni od dnia otrzymania niniejszego wezwania.

Pozwany R. N. odebrał ww. pismo dnia 10 listopada 2022 r. A. N. i K. N. dnia 09 listopada 2022 r. B. N. zaś 16 listopada 2022 r.

Dowód:

- wezwanie do zapłaty k. 164-169, 171-176, 178-183, 185-190,
- potwierdzenie doręczenia k. 170, 177, 184, 191.

Powód Bank (...) S.A. z siedzibą w G. jest następcą prawnym (...) Bankiem S.A.

Dowód:

- odpis KRS k. 22-30, 257-265.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się nieuzasadnione.

W rozpoznawanej sprawie powódka Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. po rozszerzeniu powództwa, w pierwszej kolejności wносиła o zapłatę 81.027,04 zł, na którą składały się następujące kwoty:

- kwota 116,27 zł z tytułu zwrotu kapitału udostępnionego pozwanym na podstawie Umowy (...) o numerze (...) zawartej z (...) Bankiem S.A. z siedzibą w G., którego Bank jest następcą prawnym (dalej również jako (...)); oraz
- kwota 80 910,77 zł, z tytułu zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia w postaci korzystania przez pozwanych z kapitału udostępnionego na podstawie Umowy Kredytu w okresie od dnia wypłaty kredytu (maj 2007 r.) do czerwca 2019 r. łącznie.

Ponadto strona powodowa sformułowała roszczenie ewentualne na wypadek uznania za bezzasadne roszczenia o zwrot wartości korzystania przez stronę pozwaną z kapitału tj. roszczenie o zmianę wysokości świadczenia tj. kapitału wypłaconego na rzecz pozwanego tytułem umowy kredytu mieszkaniowego poprzez jego waloryzację i zasądzenie w związku z tym od strony pozwanej na rzecz powódki kwoty 142.272,89 zł.

Powódka swoje roszczenia wywodził z przepisów regulujących instytucję bezpodstawnego wzbogacenia. Jako podstawę prawną zgłoszonych roszczeń powódka podawała przepisy art. 405 k.c. w zw. z przepisem art. 410 k.c. W zakresie zaś roszczenia ewentualnego powódka powoływała się na przepis art. 358¹§3 k.c.

Bezspornym w przedmiotowej sprawie było, iż w dniu 23 maja 2007 r. strony zawarły umowę o kredyt nr (...), a ponadto, że przed Sądem Okręgowym w Szczecinie toczyło się postępowanie z powództwa K. N., A. N., B. N. i R. N. pod sygn. akt I C 586/20 o ustalenie nieważności przedmiotowej umowy. W dniu 23 września 2021 roku został wydany przez Sąd wyrok, na mocy którego umowa z dnia 23 maja 2007 r. została unieważniona.

Przedmiotem sporu zaś w niniejszej sprawie stanowiły kwestie rozliczenia świadczeń związanych z unieważnieniem zawartej między stronami umowy. Powódka stała bowiem na stanowisku, że na skutek ustalenia nieważności umowy przysługuje jej roszczenie o zwrot kwoty nominalnej kapitału wypłaconego stronie pozwanej jako kredytobiorcy, a nadto powódka domagała się tzw. odszkodowania za korzystanie z kapitału przez pozwanych z udostępnionego im na podstawie nieważnej umowy kredytu. Strona pozwana z kolei nie kwestionowała zasadności rozliczenia dokonanych przez strony świadczeń, podnosił jednak że poza możliwością domagania się wypłaconej kredytobiorcom kwoty kredytu, powódka nie może zgłaszać dodatkowych roszczeń z powodu unieważnienia umowy. Dodatkowo pozwani podnieśli zarzut potrącenia kwoty dochodzonej przez powódkę tytułem wypłaconego kapitału z przysługującą im wobec powódki wierzytelnością wynikającą z wpłat tytułem rat kapitałowo-odsetkowych.

Przechodząc zatem do rozważenia zasadności poszczególnych roszczeń zgłoszonych przez powódkę w pierwszej kolejności należy wskazać, iż przesądzona jest w przedmiotowym postępowaniu kwestia ważności umowy kredytu z dnia 23 maja 2007 r. zawarta pomiędzy stronami. Wskazać należy, iż zgodnie z przepisem art. 365 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Moc wiążąca prawomocnego orzeczenia (art. 365 § 1 k.p.c.) polega między innymi na zakazie dokonywania ustaleń i ocen prawnych sprzecznych z ustaleniami i ocenami już w sprawie osądzonej między tymi samymi stronami.

Stwierdzić zatem należy, iż prawomocny wyrok Sądu Okręgowego, który w swojej istocie zawiera stwierdzenie nieważności umowy z dnia 23 maja 2007 r., ma powagę rzeczy osądzonej co do stwierdzenia nieważności tej umowy w rozumieniu art. 366 k.p.c. i w takim sensie, niezależnie od treści art. 365 § 1 k.p.c., wiąże strony tego postępowania, Sąd orzekający w sprawie niniejszej, a także Sąd odwoławczy. Sąd zatem jest związany ustaleniem, iż umowa z dnia 23 maja 2007 r. jest nieważna.

Kluczową konsekwencją stwierdzenia nieważności umowy kredytu jest okoliczność traktowania takiej umowy, jakby nigdy nie została zawarta. Orzeczenie Sądu w tym przedmiocie jest deklaratoryjne. Oznacza to, że Sąd nie kreuje tego skutku, a jedynie potwierdza, że ze względu na doniosłe wady umowy nie funkcjonuje ona pomiędzy stronami od samego początku. Takie stwierdzenie dotyczy w szczególności przypadków, gdy do ukształtowania stosunku umownego doszło w sposób wyraźnie krzywdzący kredytobiorców, przy wykorzystaniu przez drugą stronę silniejszej pozycji. Sankcja w postaci bezwzględnej nieważności umowy powoduje, że strony powinny dokonać zwrotu świadczeń, które otrzymały w wykonaniu nieważnej umowy kredytu. Tym samym unieważnienie umowy powoduje po stronie kredytobiorcy zwrot kapitału uzyskanego od banku tytułem kredytu z kolei po stronie banku obowiązek zwrotu na rzecz kredytobiorcy sumy świadczeń uzyskanych tytułem rat kapitałowo-odsetkowych spełnionych przez cały okres kredytowania. Podstawą prawną roszczenia w takim przypadku jest art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c., które dotyczą tzw. świadczenia nienależnego. Zgodnie ze wskazanymi przepisami, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego, tj. takiego, w którym

ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 1 i 2 k.c.). Kwestia rozliczenia świadczeń wynikających z nieważnej umowy kredytowej stanowiła przedmiot sporu zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie sądowym, z uwagi na dwie konkurencyjne teorie określające sposób zwrotu dokonanych przez strony świadczeń tj. teoria salda i teoria dwóch kondykcji. Wskazać należy, iż teoria salda przewiduje, że pieniądze powinna zwrócić strona, która uzyskała większą korzyść. Stosując tę teorię Sąd dokonuje w procesie niejako automatycznej kompensaty wzajemnych roszczeń stron. Teoria salda zakłada, że w przypadku kiedy Sąd dojdzie do przekonania, że umowa kredytu jest nieważna, wówczas dokonuje porównania wartości wzbogacenia każdej ze stron umowy i wskazuje powstanie roszczenia tylko po tej stronie umowy, której wzbogacenie posiada wyższą wartość. Wysokość roszczenia w takim przypadku będzie stanowiła różnica pomiędzy kwotą większego wzbogacenia i kwotą mniejszego wzbogacenia. Z kolei teoria dwóch kondykcji zakłada, że w sytuacji stwierdzenia przez Sąd, że umowa jest nieważna, obie strony umowy (kredytobiorca oraz bank) stały się bezpodstawnie wzbogacone. Każdej ze stron przysługuje odrębne roszczenie, którego można dochodzić niezależnie od roszczenia przysługującego drugiej stronie. Tak ukształtowany zakres roszczeń sprawia, że roszczenie jednej ze stron może zostać potrącone, jak również dochodzone w drodze powództwa wzajemnego.

O kwestii sposobu rozliczenia świadczeń z nieważnej umowy kredytowej przesądził Sąd Najwyższy w uchwale z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, gdzie w uzasadnieniu wskazano, że umowa, która nie może wiązać bez niedozwolonego postanowienia – o czym decydują obiektywne kryteria wynikające z prawa krajowego – jest w całości bezskuteczna, a w konsekwencji konsument i kredytodawca mogą żądać zwrotu świadczeń spełnionych na jej podstawie jako nienależnych (art. 410 § 1 k.c.). Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. W tej kwestii Sąd Najwyższy potwierdził stanowisko wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku wydanej w sprawie III CZP 11/20, w której uznał teorię dwóch kondykcji za prawidłowy sposób, w który sąd może rozstrzygnąć o roszczeniu „frankowicza” lub innej osoby pokrzywdzonej kredytem walutowym.

W świetle takiego stanowiska uznać należy, iż przy rozliczeniu wzajemnych świadczeń spełnianych na podstawie umowy, która została uznana za nieważną, zastosowanie powinna mieć teoria dwóch kondykcji, która przewiduje, że powstają w takiej sytuacji dwa stosunki prawne i każda ze stron ma roszczenie do drugiej o zwrot środków na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Powyższe powoduje, iż jako zasadne należy uznać żądanie strony powodowej o zapłatę kapitału wypłaconego na rzecz strony pozwanej na podstawie umowy zawartej w dniu 23 maja 2007 r.

Powódka w zakresie tego roszczenia dochodziła kwoty 116,27 zł wyjaśniając, że kwota ta obejmuje wartość pozostałą do spłaty przez kredytobiorców po dokonaniu, pismem z dnia 29 marca 2022 r., potrącenia wzajemnych wierzytelności. Żeby zrozumieć istotę analizowanej instytucji prawa cywilnego, potrącenie można sprowadzić do wzajemnej częściowej niwelacji dwóch przeciwstawnych wierzytelności o tożsamym charakterze. Częściowa niwelacja polega na tym, że umorzenie owych wierzytelności następuje do wartości wierzytelności mniejszej.

W polskiej nauce prawa istnieje konsensus co do tego, że oświadczenie o potrąceniu może mieć dwojaki charakter: materialnoprawny oraz procesowy. Istnieje kilka teorii omawiających wzajemne zależności pomiędzy powyższymi „rodzajami” potrącenia. Zgodnie z najpowszechniejszą z nich – tzw. monistyczną, materialnoprawną teorią potrącenia – podniesiony w procesie zarzut potrącenia stanowi w istocie zgłoszenie faktu złożenia skutecznego oświadczenia o potrąceniu materialnoprawnym, a zatem w rezultacie obronę poprzez wykazanie, że dochodzone świadczenie zostało już spełnione. Materialnoprawne oświadczenie o potrąceniu stanowi z kolei jednostronną czynność prawną o charakterze kształtującym, formułowaną (zgodnie z art. 56 k.c.) przez oświadczenie woli, normy prawa (w tym przypadku art. 498 i n. k.c.).

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na aspekt wymagalności wierzytelności potrącającego. W przypadku wierzytelności bezterminowych regulowanych w art. 455 k.c. (a taką jest niewątpliwie zwrot nienależnego świadczenia) przed złożeniem oświadczenia o potrąceniu należy daną wierzytelność postawić w stan wymagalności, czyli w praktyce wezwać dłużnika do zapłaty. Jak wynika z powszechnie aprobowanej wykładni art. 498 § 1 k.c., żeby wykonać potrącenie, konieczne jest, by przynajmniej wierzytelność potrącającego była wymagalna (patrz: wyrok SN z 5 marca 2019 r. II CSK 41/18; wyrok SN z 2 marca 2017 r. V CSK 395/16).

Jak wynika z dowodów zgromadzonych w sprawie, a przede wszystkim potwierdzeń realizacji wypłaty transzy kredytu (k. 125, 127, 129, 131, 133, 135, 137, 139, 141, 143) pozwanym zostały wypłacone środki tytułem kredytu w wysokości 255.799,98 zł. Bank wzywał kredytobiorców do zwrotu ww. kwoty pismem z dnia 03 listopada 2022 r. zakreślając termin 30 dni na spełnienia świadczenia. Doręczenie korespondencji nastąpiło w okresie od 09 listopada do 16 listopada 2022 r. Najpóźniej, więc dnia 17 grudnia 2022 r. roszczenie o zapłatę kwoty 255.799,98 zł stało się wymagalne. Drugiej stronie – pozwanym przysługuje roszczenie o zwrot uiszczonych na rzecz powódki wpłat tytułem rat kapitałowo – odsetkowych, które opiewały na dzień 20.03.2020 r. na łączną sumę 277.683,71 zł. K. N., A. N., B. N. i R. N. powyższe roszczenie postawili w stan wymagalności po doręczeniu w dniu 28.04.2020 r. pisma – wezwania do zapłaty datowanego na dzień 15.04.2020 r. Sąd uznał, że dokonane dnia 29.03.2022 r. przez pozwanych oświadczenie o potrąceniu było skuteczne i doprowadziło do całkowitego zniwelowania roszczenia banku (...) S.A. o zwrot wypłaconego do umowy kredytu nr (...) kapitału. Na dzień składania ww. oświadczenia wierzytelność K. N., A. N., B. N. i R. N. (potrącających) była wymagalna. W realiach niniejszej sprawy świadczenia wzajemne mają charakter pieniężny. Wierzytelności dotyczące ich zwrotu (jedna przysługująca powódce, druga pozwanym solidarnie) są tego rodzaju, że nadają się do potrącenia w myśl art. 498 k.c. W efekcie potrącenia obie wierzytelności uległyby wzajemnemu umorzeniu do wysokości wierzytelności niższej. W tym przypadku, to kredytobiorcy przekazali bankowi kwotę o wyższej wartości niż sami otrzymali od banku (277.683,71 zł do 255.799,98 zł). Stąd skuteczne złożenie oświadczenia o potrącenia w pełni zaspokoilo interes Banku (...) S.A. w zakresie żądania zwrotu wypłaconego kapitału. Ta część żądania pozwu musiała więc podlegać oddaleniu z uwagi na nieistnienie na dzień wnoszenia pozwu świadczenia.

W ramach roszczenia głównego powódka dochodziła również kwoty 80.910,77 zł, , która miała stanowić bezpodstawne wzbogacenie strony pozwanej kosztem banku odpowiadające wartości świadczenia banku polegającego na udostępnieniu stronie pozwanej kapitału wypłaconego w ramach nieważnej umowy kredytu oraz zaniechania żądania zwrotu tego kapitału. Roszczenie to zdaniem strony powodowej znajduje postawę w przepisanych dotyczących bezpodstawnego wzbogacenia. Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Jest to regulacja o charakterze otwartym, co oznacza, że enumeratywne wymienienie przypadków objętych jej stosowaniem nie jest w istocie możliwe i wynika przede wszystkim z ukształtowanej praktyki sądowej. Szczególnym rodzajem bezpodstawnego wzbogacenia jest tzw. świadczenie nienależne, którego definicja legalna zawarta jest w przepisie art. 410 k.c., zgodnie z którym świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Z przepisów tych wynika obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia dokonanego na podstawie nieważnej czynności prawnej. W przedmiotowej sprawie zaś świadczeniem banku była wyłącznie wypłata kapitału. Tymczasem "bezumowne korzystanie z kapitału banku" nie stanowi jakiegokolwiek świadczenia banku na rzecz kredytobiorcy, ale jest wynikającym z nienależnego świadczenia stanem faktycznym, które nie powoduje powstania żadnych roszczeń poza samym roszczeniem o zwrot rzeczonoego kapitału. Okoliczność, że na skutek korzystania z kapitału przez kredytobiorcę, a nie przez bank, bank nie mógł uzyskać potencjalnego zysku (choćby przez udzielenie kredytu innej osobie) nie ma tutaj żadnego znaczenia, ponieważ reżim odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia nie przewiduje obowiązku zapłaty *lucrum cessans* - w przeciwieństwie do reżimu odpowiedzialności odszkodowawczej (art. 361 § 2 k.c.). Należy zauważyć, że w istocie jedynym przewidzianym przez prawo cywilne świadczeniem

związanym z korzystaniem z cudzego kapitału są odsetki, które mogą mieć postać odsetek umownych albo ustawowych (art. 359 k.c., art. 481 k.c.). Niezależnie od powyższego, brak jest podstaw prawnych do określenia wysokości wynagrodzenia przysługującego bankowi, jak również nie sposób nie zauważyć, że nawet w razie stwierdzenia, że roszczenie takie przysługuje pozwanemu, to analogiczna wierzytelność przysługiwałaby pozwanemu, skoro podczas wykonywania umowy kredytu również bank korzystał z środków pieniężnych, które pozwany wpłacał tytułem rat i innych należności wynikających z umowy kredytu.

W końcu zaś godzi się zauważyć, że przyjęcie, że uznanie umów kredytu za nieważne na skutek zastosowania art. 6 ust. 1 dyrektywy nr 93/13 powoduje w konsekwencji powstanie roszczenia przedsiębiorcy o wynagrodzenie, którego wysokość mogłaby przekraczać należności wynikające z samej umowy byłoby niewątpliwie sprzeczne z ratio legis powyższej regulacji, która ma na celu ochronę konsumentów. Należy również podkreślić, że celem art. 6 dyrektywy 93/13 jest to, aby konsument nie został związany nieuczciwymi warunkami umownymi stosowanymi przez przedsiębiorcę, w tym wypadku przez bank. Ochrona ta ma służyć realizacji celu odstraszącego zawartego w art. 7 dyrektywy 93/13. Polegać ma ona na tym, by przedsiębiorca w umowach zawieranych z konsumentem nie wprowadzał nieuczciwych warunków. Obowiązek zapłaty przez konsumenta na rzecz banku wynagrodzenia za korzystanie z kapitału osłabiałoby odstraszący skutek wynikający z art. 6 i 7 dyrektywy 93/13. Takie praktyki powodowałyby, że cele dyrektywy 93/13 zostałyby pozbawione skuteczności.

Trybunał Sprawiedliwości UE uznał, że bank nie ma obowiązku płacić wynagrodzenia za korzystanie z pieniędzy konsumenta, który odstąpił od umowy i zażąda zwrotu spełnionego świadczenia na gruncie dyrektywy o transakcjach na odległość (por. wyrok z 4 czerwca 2010 r., L., C-301/18). Tym mniej prawdopodobna jest zatem jego aprobata dla tego rodzaju żądania zgłaszanego przez przedsiębiorcę w związku z upadkiem transakcji z powodu zastosowania przez tego przedsiębiorcę klauzuli abuzywnej. Byłoby to stanowisko wprost sprzeczne z dyrektywą 93/13, albowiem zarówno dyrektywa, jak również jej interpretacja w acqis communautaire są silnie naznaczone myślą o pierwotnej naganności strony posługującej się i to w działalności profesjonalnej, stale klauzulami abuzywnymi (por. E. Łętowska, Kwalifikacje prawne ... , Iustitia Nr 3(41)/2020, str. 127).

Z powyższym w pełni koresponduje wyrok TSUE w sprawie IC 520-21 wyrażający pogląd, że bankom nie przysługuje prawo do roszczenia pieniężnego wykraczającego poza sam zwrot kapitału kredytu przez konsumenta. Uznanie umowy kredytu hipotecznego za nieważną stanowi konsekwencję zamieszczenia w tej umowie nieuczciwych warunków przez bank. Przedsiębiorca nie może czerpać korzyści gospodarczych z sytuacji powstałej na skutek własnego bezprawnego działania. W przypadku uwzględniania takich roszczeń banków, nie byłoby to działanie zniechęcające te instytucje do dalszego stosowania nieuczciwych warunków w umowach kredytowych. Dodatkowo naliczanie wynagrodzenia przez banki za kapitał udzielony mocą umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej, określane niekiedy mianem bezpodstawnego wzbogacenia konsumenta, mogłoby zniechęcić konsumentów do dochodzenia swoich praw przed sądem. To z kolei pozbawiło by skuteczności dyrektywę 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Choć przywołana opinia nie jest wiążąca, to jednak w pełni pokrywa się z ugruntowanym stanowiskiem doktryny prawa krajowego.

Brak jest zatem podstaw do przyjęcia, że konsekwencją nieważności całej umowy jest obowiązek zapłaty przez pozwanych na rzecz powódki wynagrodzeniu za bezumowne korzystanie z kapitału kredytu. Tym samym żądanie powódki w tym zakresie również podlegało oddaleniu.

Powódka, na wypadek, gdyby Sąd przyjął, że powódce nie przysługuje roszczenie opisane powyżej, wniosła o zmianę wysokości świadczenia (ukształtowanie) w ten sposób, że kwota należności banku od strony pozwanej z tytułu rozliczenia nieważności umowy powinna być poddana waloryzacji sądowej w ten sposób, że poza roszczeniem o zwrot środków wypłaconych przy uruchomieniu kredytu w ich nominalnej wysokości - powodowemu bankowi przysługuje dodatkowe świadczenie wynikające z istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza.

Zgodnie z przepisem art. 358¹ § 1 k.c. jeżeli przedmiotem zobowiązania od chwili jego powstania jest suma pieniężna, spełnienie świadczenia następuje przez zapłatę sumy nominalnej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Z kolei §2 tego przepisu dopuszcza zastrzeżenie waloryzacji w umowie (verba legis ustalenie innego niż pieniądź polski miernika wartości) zaś § 3 tego przepisu przewiduje, że w razie istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza po powstaniu zobowiązania, sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współzycia społecznego, zmienić wysokość lub sposób spełnienia świadczenia pieniężnego, chociażby były ustalone w orzeczeniu lub umowie.

Powyższy przepis statuuje zasadę nominalizmu. Spełnienie świadczenia pieniężnego (wierzytelności pieniężnej sensu stricto) powinno nastąpić w takiej wysokości, jaka została zastrzeżona w umowie, niezależnie od tego, czy pomiędzy zaciągnięciem zobowiązania a jego wykonaniem doszło do zmiany siły nabywczej pieniądza.

Zmiana siły nabywczej pieniądza to zjawisko stałe. W praktyce gospodarczej ostatnich lat gospodarka boryka się z problemem inflacji, tj. spadku siły nabywczej pieniądza. Zjawisko to ma swoje korzenie we wzroście ilości pieniądza w obiegu (chodzi przy tym głównie o tzw. pieniądź bankowy kreowany przez banki komercyjne), za którym nie nadąża odpowiedni wzrost ilości dóbr i usług. Skutkuje to tym, że wzrastają ceny (nominalne) dóbr i usług, przez co spada siła nabywcza jednostki pieniężnej (np. 1 złotego, 1 euro, 1 dolara itp.). Normalne zmiany siły nabywczej pieniądza mieszczą się w granicach ryzyka gospodarczego ponoszonego przez strony stosunków cywilnoprawnych. Ciągłe dostosowywanie wysokości świadczenia do zmieniającej się siły nabywczej pieniądza mogłoby sparaliżować obrót gospodarczy i prawny.

Jedynie istotna zmiana siły nabywczej pieniądza, zgodnie z art. 358¹ § 3 k.c. rodzi możliwość żądania, aby wysokość świadczenia określił sąd, mając na uwadze zasady współzycia społecznego i interesy stron. Waloryzacja sądowa jest wyjątkiem od zasady nominalizmu oraz ma charakter subsydiarny, gdyż oznacza brak lub nieadekwatność umownych klauzul waloryzacyjnych, jak również niemożność porozumienia się stron co do wysokości świadczenia już po tym, jak istotna zmiana siły nabywczej pieniądza się zaktualizowała.

Za istotną nie będzie mogła zostać uznana każda zmiana siły nabywczej pieniądza. Zmiany wartości pieniądza stanowią bowiem normalny element procesów ekonomicznych w gospodarce rynkowej. Przyjęcie kryterium istotności zmian siły nabywczej pieniądza fakt ten podkreśla. Dlatego w przypadku inflacji o niewielkiej, kilku- lub kilkunastoprocentowej skali, nie można mówić o istotnej zmianie siły nabywczej pieniądza.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie brak było istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza w rozumieniu całokształtu rynkowych zjawisk ekonomicznych. Wskazać bowiem należy, iż zwaloryzowaniu ma podlegać kwota kapitału wypłaconego pozwanemu tytułem nienależnego świadczenia. Jednocześnie w ocenie Sądu - w kontekście zmiany siły nabywczej pieniądza- znaczenie ma kiedy to roszczenie (którego zwaloryzowania powódka się domaga) powstało. Mając na uwadze zgromadzone w sprawie dowody stwierdzić należy, iż mogło ono powstać najwcześniej w 2020 r., kiedy doszło do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności umowy. Należy zatem wskazać, iż przez tak stosunkowo krótki okres czasu od powstania zobowiązania (2020 r.) do dnia wyrokowania (2023 r.) nie doszło do tak istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza, aby uzasadnione było dokonanie zwaloryzowania kwoty kapitału wypłaconego pozwanemu.

W ocenie Sądu, także art.358¹ §4 k.c. stanowi przeszkodę do uwzględnienia żądania w tym zakresie albowiem dochodzenie zwrotu świadczenia spełnionego na skutek nieważnej umowy pozostaje niewątpliwie w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa powoda. Przepis stanowi jednoznacznie, że **z żądaniem zmiany wysokości lub sposobu spełnienia świadczenia pieniężnego nie może wystąpić strona prowadząca przedsiębiorstwo**, jeżeli świadczenie pozostaje w związku z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa. W ocenie Sądu wskazany przepis winien być interpretowany szeroko i brak jest podstaw do uznania, że hipotezą przepisu nie są objęte świadczenia wynikające z umowy nieważnej, albowiem waloryzacja wskazana w art.358¹ § 3 k.c. odnosi się do wszelkich zobowiązań, bez względu na źródło ich powstania.

Nadto, w ocenie Sądu domaganie się waloryzacji sądowej stoi w sprzeczności z celami dyrektywy Rady 93/13/ EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r.. Sąd miał na uwadze, że w powołanym wyżej wyroku z dnia 15 czerwca 2023 r. w sprawie o sygn. C-520/21 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie wskazał, na brak możliwości

po stwierdzeniu nieważności umowy kredytu domagania się przez bank roszczeń wykraczających poza zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty. Wprawdzie TSUE nie wskazał jednoznacznie na waloryzacją ale

odpowiadał na pytanie Sadu odnoszące się również do waloryzacji sądowej. Posłużenie się w przywołanym orzeczeniu przez TSUE pojęciem „rekompensata”, w ocenie Sądu wskazuje jednak na brak możliwości domagania się wszelkich roszczeń poza wyżej wskazanymi. Pojęcie rekompensata oznacza zrównoważenie lub wyrównanie braku, niedoboru lub ujemnego charakteru czegoś, zlikwidowanie poniesionych przez kogoś strat lub doznanych krzywd. Waloryzacja sądowa ma na celu niewątpliwie przywrócenie rzeczywistej wartości długu a tym samym mieści się w pojęciu rekompensaty.

Mając powyższe na uwadze Sąd oddalił powództwo w całości.

Stan faktyczny w przedmiotowej sprawie Sąd ustalił na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności na dokumentach zawartych w aktach niniejszej sprawy oraz przesłuchaniu pozwanych na rozprawie.

Żadna ze stron nie kwestionowała dowodów z dokumentów co do ich treści. Strony co najwyżej wywodziły z nich odmienne skutki prawne. Sąd nie dopatrył się okoliczności, które podważałyby wiarygodność dowodów z dokumentów. W ocenie Sądu nie budzą one żadnych zastrzeżeń. Choć Sąd ocenił te dowody jako wiarygodne, to jednak w różnym zakresie przyczyniły się one do dokonanych ustaleń, charakteryzował je różny stopień przydatności, a ponadto dokumenty nie zawsze wykazywały twierdzenia podnoszone przez strony.

Za w pełni wiarygodne Sąd uznał również zeznania K. N., A. N., B. N. i R. N. złożone na rozprawie w dniu 26 czerwca 2023 r. Pozwani zgodnie zeznawali co do momentu powzięcia świadomości, co do wad zawartej z powódką umowy kredytu oraz toku procesu sądowego o ustalenie. Nadto treść zeznań pozwany w całości znajdowała potwierdzenie w dowodach z dokumentów.

Orzeczenie o kosztach procesu zapadło na podstawie art. 98 k.p.c. i 108 § 1 k.p.c.

Zgodnie z treścią art. 98 § 1 k.p.c.: strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, oraz: do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Mając na uwadze fakt, iż pozwani wygrali proces w całości, zgodnie z omawianą zasadą odpowiedzialności za wynik procesu należało powódkę Bank (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w G. w całości obciążyć kosztami procesu strony pozwanej.

Jednocześnie Sąd zastosował normę z art. 108 § 1 k.p.c., zgodnie z którą Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, Sąd może jednak rozstrzygnąć jedynie o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony. Tym samym Sąd pozostawił szczegółowe wyliczenie kosztów referendarzowi sądowemu przy uwzględnieniu tego, że powódka pokrywa koszty procesu w pełnym wymiarze.

Mając na uwadze powyższe, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

SSO Katarzyna Krasny